

Aan de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Landelijk Bureau
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam

Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum 12 november 2020
Betreft Consultatie herziening regels niet tijdig beslissen op
vreemdelingenrechtelijke aanvragen
Ons kenmerk [REDACTED]

Graag brengt VluchtelingenWerk Nederland de volgende punten onder uw aandacht naar aanleiding van de voorgestelde 'wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 teneinde te voorzien in herziening van de regels voor niet tijdig beslissen op aanvragen'.

1. Strijd met artikel 1 Grondwet

Met de voorgestelde wijziging worden besluiten op basis van de Vreemdelingenwet 2000 uitgezonderd van de Wet dwangsom. De grondslag voor het wetsvoorstel is volgens de staatssecretaris gelegen in de disproportionele toename van te vergoeden dwangsommen in met name asielzaken. Echter de oorzaak hiervoor is gelegen in een disproportionele achterstand in de te behandelen asielaanvragen door de bewuste keuze hiervoor te weinig personeel in te zetten, en ondanks de signalen van oplopende wachttijden hier niet op in te grijpen.

De voorgestelde wijziging van de Vreemdelingenwet treft alleen vreemdelingen. VluchtelingenWerk is van mening dat het uitsluiten van de Wet dwangsom in strijd is met artikel 1 van de Grondwet (het verbod op discriminatie) en het gelijkheidsbeginsel voortvloeiend uit artikel 20 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Ten tijde van de behandeling van het wetsvoorstel invoering van de Wet dwangsom (in 2006) is er een amendement ingediend om besluiten op basis van de Vreemdelingenwet uit te zonderen van de Wet Dwangsom. Toenmalig minister Donner gaf toen aan dat in het alleen uitsluiten van vreemdelingen een discriminerend element zit (TK 26 april 2006, 76-4736) en wees het amendement dan ook af.

Het gaat bovendien bij het aanvragen om asiel en gezinshereniging door vluchtelingen om zwaarwegende besluiten. Om het bieden van bescherming tegen ernstige mensenrechtenschendingen en gezien de gevaarlijke situatie waarin gezinsleden zich soms bevinden zelfs letterlijk om het redden van mensenlevens. Het kunnen inzetten van een individueel middel om te bewerkstelligen dat een besluit dat te lang uitblijft eindelijk wordt genomen, is daarom essentieel en mag vluchtelingen niet worden ontnomen.

2. Uitbreiding naar alle aanvragen

Het wetsvoorstel ziet - in tegenstelling tot de Tijdelijke wet opschorten dwangsommen IND - op alle aanvragen die op grond van de Vreemdelingenwet worden gedaan. Dit betekent dat ook voor aanvragen voor gezinshereniging van vluchtelingen (nareiszaken, artikel 29 lid 2 Vw) de Wet dwangsom niet meer van toepassing zou zijn. Als enig argument wordt gewezen op de recente ervaring met grote aantallen ingebrekestellingen bij met name asielprocedures, die 'verlamdend' zouden werken voor de IND. Daarom zou het middel niet effectief zijn voor vreemdelingenzaken. De enorme achterstanden zijn echter veroorzaakt door structureel te weinig personeelsinzet en niet tijdig ingrijpen bij een volkomen uit de hand gelopen situatie. Het is volstrekt onduidelijk waarom dit een reden zou zijn de werking van het wetsvoorstel uit te breiden naar alle aanvragen op grond van de Vreemdelingenwet.

Overigens is VluchtelingenWerk van mening dat als dit wetsvoorstel zou worden aangenomen de fatale nareistermijn van drie maanden uit de Vreemdelingenwet geschrapt moet worden. Het is immers onbegrijpelijk dat wanneer de aanvraagtermijn met een dag wordt overschreden, zelfs als het gaat om fouten van derden, de gezinsherenigingsaanvraag van de vluchteling wordt afgewezen en gezinnen mogelijk niet meer kunnen herenigen, terwijl de IND voortaan de beslistermijn ruim kan overschrijden zonder dat dit enige consequenties heeft.

3. Periodieke rapportage

Als alternatief middel om te voorkomen dat er achterstanden ontstaan bij vreemdelingenrechtelijke procedures kondigt de staatssecretaris aan dat er ieder kwartaal aan de Staten-Generaal zal worden gerapporteerd in hoeverre binnen de wettelijke termijnen wordt beslist. Dit is een heel beperkt middel om te voorkomen dat er opnieuw grote achterstanden ontstaan. Om daadwerkelijk de functie van een 'early warning system' te kunnen hebben zal meer gedetailleerde informatie nodig zijn. Voor de individuele vluchteling die wacht op de toestemming voor gezinshereniging terwijl zijn kinderen in oorlogsgebied verblijven, biedt deze rapportage geen soelaas.

4. Beperking effectief rechtsmiddel

Ook voor de Wet dwangsom bestond in het bestuursrecht de mogelijkheid bij niet tijdig beslissen bij de bestuursrechter om een besluit te verzoeken. De rechter kan het bestuursorgaan opdragen binnen een vaste termijn een besluit te nemen en daar vervolgens ook een dwangsom aan verbinden (de 'derde route' zoals deze in de memorie van toelichting wordt aangeduid). In het voorstel voor de Tijdelijke Wet dwangsommen wilde de staatssecretaris deze mogelijkheid geheel uitsluiten. Naar aanleiding van de stevige kritiek van de Raad van State is deze uitsluiting tot een jaar beperkt. In dit voorstel komt deze mogelijkheid van beroep bij de bestuursrechter weer terug. Aangezien daar geen dwangsom meer aan verbonden kan worden, is het middel zonder financiële prikkel veel minder effectief.

5. Verlenging beslistermijn

Artikel 42 lid 5 Vreemdelingenwet wordt gewijzigd zodat de beslistermijn van zes maanden gemakkelijker verlengd kan worden met drie maanden. VluchtelingenWerk is

van mening dat met het vervallen van de dwangsommen de druk op tijdig beslissen al teveel wordt verlaagd. Daarbovenop ook de verlengingsmogelijkheden van de beslistermijn verruimen lijkt ons dan ook niet wenselijk.

Op zijn minst zou een duidelijkere toelichting gegeven moeten worden in de memorie van toelichting op welke uitzonderingen deze verlengingsmogelijkheid ziet. In bijzonder het begrip 'naar behoren gerechtvaardigde gevallen' in het nieuwe artikel 42 lid 5 behoeft verdere toelichting: "Bij wijze van uitzondering kunnen, in naar behoren gerechtvaardigde gevallen, de in het eerste en vierde lid bepaalde termijnen met ten hoogste drie maanden worden verlengd wanneer dit noodzakelijk is met het oog op een behoorlijke en volledige behandeling van de aanvraag."

In de huidige situatie kan al een verlenging van negen maanden worden toegepast vanwege complexe zaken, vanwege een hoge instroom of indien er vertraging is door toedoen van de vreemdeling zelf. Daarna kan de termijn nogmaals met drie maanden verlengd worden indien dit met het oog op een behoorlijke en volledige behandeling nodig is. Daarmee was de Procedurerichtlijn al geïmplementeerd in de Nederlandse wet.

Verder rijst de vraag wat het nut is van een dergelijke verlenging van drie maanden in geval van een situatie zoals die op dit moment aan de orde is. De wachttijden zijn soms opgelopen tot 1,5 jaar. De mogelijkheid om de beslistermijn met drie maanden te verlengen dient dan nauwelijks doel.

Bij voorbaat dank voor het overwegen van onze inbreng.

Met vriendelijke groet,
VluchtelingenWerk Nederland